

ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА ЯК ЗАСІБ ПОДОЛАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Розглянуто причини виникнення кризи. Наведено способи подолання кризи і місце грошово-кредитної політики.

Ключові слова: фінансово-економічна криза, грошово-кредитна політика.

На сьогодні завдання подолання наслідків фінансової кризи є очевидним. Походження і розвиток фінансової кризи дає змогу зрозуміти, що грошово-кредитна політика центрального банку є однією з головних, хоча і не єдиним важелем впливу на протидію кризи і її наслідкам.

Аналізуючи літературні джерела з означеної теми, необхідно зазначити, що В. Міщенко звертає увагу на виникнення фінансово-економічної кризи, охарактеризував ризики розвитку економіки України в умовах глобальної нестабільності й обґрунтовує основні напрями реалізації грошово-кредитної політики Національного банку України [1, с. 3-7]; О. Барановський аналізує найпоширеніші антикризові заходи, досліджує підходи до подолання фінансово-економічної кризи у багатьох країнах світу а також можливість використання досвіду в Україні [2, с. 8-19]; О. Молдаван аналізує динаміку та стан розвитку основних галузей промисловості України, також пропонує шляхи виходу з цієї ситуації [3].

Наше дослідження спрямоване на вивчення причин, які спонукали до зародження фінансової кризи, а також визначення заходів, які було вжито для нівелювання негативних чинників.

Однією з першопричин виникнення глобальної фінансової кризи стало погіршення ситуації на іпотечному ринку США. Внаслідок проведення значно активної експансивної політики банком США збільшилася ліквідність, що, своєю чергою, призвело до збільшення пропозиції кредитних ресурсів. Інвестували вони ці кредитні ресурси переважно в іпотеку. Кризові явища, які розпочалися в США, поволі розповсюдились і на весь світ. Зниження ділової активності на фондових біржах, спад виробництва торкнувся і України з її експортно-орієнтованою економікою. Зниження попиту на продукцію експортно-орієнтованих галузей (металургійної, хімічної та ін.) вплинули на скорочення обсягів промислового виробництва. Така ситуація, яка сталася на зовнішніх ринках, була досить неочікуваною для українських експортерів.

Як наслідок, за підсумками першого півріччя 2009 р., українські підприємства гірничо-металургійного комплексу скоротили виробництво чавуну, сталі і прокату на 34-39 %, порівняно з аналогічним періодом 2008 р., ЗРС – на 22-35 %. При цьому виробництво готового прокату за шість місяців скоротилося на 34 % – до 12,354 млн т, сталі – на 39 % до 13,615 млн т, чавуну – на 35 % до 11,976 млн т, виробництво труб знизилося на 43 % – до 728 тис. т, метизів – на 50 % до 99 тис. т, коксу – на 26 % до 8,280 млн т. У

¹ Наук. керівник: проф. Г.І. Башнянин, д-р екон. наук – Львівська КА

щомісячній динаміці відбулася стабілізація падіння виробництва сталі (у натуральному вимірі) на рівні 60 % від докризових обсягів [3].

Зважаючи на високе зниження у 2009 р. темпів виробництва, зростання безробіття та збільшення сумнівної і безнадійної заборгованості за кредитами як фізичних, так і юридичних осіб, ситуація на фінансовому ринку теж значно ускладнилась. Ускладнення доступу до дешевих грошей на світових ринках, стрімке звуження ресурсної бази всередині країни, спровоковане панікою вкладників, призвело до того, що вітчизняні банки практично заморозили кредитування як сектору домогосподарств, так і сектору нефінансових корпорацій.

Необхідно зазначити, що поряд із зовнішніми негативними чинниками, які сприяли кризі, були ще і внутрішні чинники. Основними з них були: зростання зовнішньої заборгованості, зростання споживчого кредитування, вплив спекулятивного капіталу з України, що мало наслідком різку девальвацію гривні. Враховуючи, що понад 50 % кредитів у національній економіці було видано в іноземній валюті, це збільшило величину боргу та вартість його обслуговування. та ін.

Криза набула чіткого фінансового вираження і для її подолання, поряд з іншими структурними заходами держави, мають застосовуватися ефективні інструменти грошово-кредитної політики.

Криза в банківській системі в Україні значно підірвала довіру громадян до неї. Масове вилучення коштів із банківської системи і спрямування їх на внутрішній валютний ринок спричинило знецінення гривні. За таких умов можна без вагань стверджувати, що довіра до гривні, до її стабільності, повинна бути наріжним каменем стратегії економічного розвитку та грошово-кредитного регулювання у будь-яких умовах і особливо у кризовий період. Головним завданням грошово-кредитної політики є підтримання стабільності грошової системи і банківського сектору країни.

Необхідно зазначити, що НБУ активно намагався зі свого боку впливати на стабілізаційні чинники гривні. Так ним було:

- встановлено обмеження на курс продажу долара США населенню на готівковому ринку (постанова № 319 від 11.10.2008 р; лист від 30.10.2008 р., № 13-117/4609-14971; лист від 31.10.2008 р., № 13-117/4927-15056; лист від 03.11.2008 р., № 13-121/4971-15216; постанова № 353 від 05.11.2008 р.; постанова № 356 від 07.11.2008 р.);
- зобов'язано уповноважені банки після здійснення операцій з купівлі іноземної валюти у Національного банку надавати до 12.00 наступного робочого дня департаменту валютного регулювання інформацію щодо розподілу фактично купленої у Національного банку іноземної валюти з метою виконання заявок і доручень клієнтів та за операціями самого банку, зокрема в межах лімітів відкритої валютної позиції банку (лист № 13-117/494415078 від 31.10.2008 р.);
- заборонено стягнення уповноваженими банками комісійної винагороди під час здійснення операцій з купівлі-продажу готівкової іноземної валюти (лист від 29.12.2008 р., №13121/6230-18709);
- підтримано ліквідність банків, зокрема через постійно діючу лінію рефінансування (надання кредитів "овернайт") залежно від щоденної ситуації, яка

складається на грошовому ринку, та прийняття рішення щодо задоволення заявки кожного окремого банку з урахуванням стану його ліквідності, кредитної активності й участі на міжбанківському кредитному ринку;

- запроваджено механізм валютних аукціонів [1, с. 5].

Також необхідно зазначити співпрацю НБУ з Міжнародним валютним фондом. Така співпраця значно сприяла стабілізації фінансового ринку. У ході переговорів було досягнуто використання кредиту "стенд-бай" 11,0 млрд дол., разом з тим держава взяла на себе зобов'язання дотримуватися таких умов [4]:

- запровадження режиму гнучкого обмінного курсу;
- визначення основною метою грошово-кредитної політики утримання інфляції на кінець 2009 р. на рівні до 17 %;
- переорієнтація монетарної політики в середньотерміновій перспективі на режим інфляційного таргетування;
- відновлення довіри та стабільності;
- розроблення комплексної стратегії вирішення проблем із банками, визначення критеріїв ефективності діяльності банків та ін.

Можна цілком погодитися з О. Барановським щодо заходів, які найчастіше застосовували у світовій практиці подолання кризи:

- запровадження нових програм кредитування;
- створення спеціальних фондів (держкредитів; викупу поганих банківських активів; підтримки проблемних компаній; викупу акцій національних виробників і похідних цінних паперів, забезпечених іпотечним кредитом, а також довготермінових казначейських облігацій; перепідготовки кадрів з числа тих, хто втратив роботу, тощо);
- гарантування міжбанківських кредитів, позичок для малого і середнього бізнесу, підтримки компаній, які не можуть залучити необхідне фінансування через проблеми в банківському секторі;
- націоналізація компаній;
- зниження центральними банками облікової ставки;
- зміна механізму ціноутворення на аукціонах РЕПО;
- розширення переліку активів, що приймаються центральними банками як застава за кредитами;
- зниження нормативів мінімальних резервних вимог для комерційних банків;
- субсидування банкам відсоткових ставок за кредитами, наданими населенню для придбання вітчизняних товарів;
- компенсація банкам частини збитків (витрат), які виникають у них за здійсненими упродовж зазначеного періоду угодами з іншими кредитними організаціями, у яких було відкликано ліцензію на здійснення банківських операцій; відокремлення поганих банківських активів від хороших шляхом створення спеціальних установ;
- збільшення обсягу державних гарантій на банківські вклади;
- уведення тимчасових адміністрацій і кураторів центробанків у банківських установах;
- викуп у інвесторів дефолтних облігацій; реструктуризація суб'єктів господарювання (лише через механізм контрольованого "розвалу");
- секвестр бюджетних видатків;
- короткотермінове збільшення бюджетного дефіциту; зниження податків і обов'язкових платежів;

- податкові пільги для покупців житла і нових автомобілів;
- реалізація масштабних інфраструктурних проектів;
- використання субсидій на операційну діяльність чи на капіталовкладення та пільгових умов фінансування;
- надання суб'єктам господарювання монопольних повноважень;
- розміщення вигідних державних замовлень;
- запровадження сприятливих режимів регулювання;
- обмеження тарифів;
- застосування механізму державно-приватного партнерства.
- підвищення фінансової дисципліни [2, с. 9].

Аналізуючи заходи подолання кризи, можна підсумувати, що для нормального механізму взаємодії всіх економічних агентів і забезпечення нормального функціонування економіки країни є необхідність стабільності грошової одиниці. Потрібно оптимізувати грошово-кредитну політику. Передусім необхідно запровадити на певний період дію валютного коридору, це надасть чіткий сигнал усім економічним агентам про тверді наміри центрального банку обмежити діапазон змін обмінного курсу. Заявивши чітку позицію про незмінність головного орієнтира монетарної політики, спрямованої на підтримання валютного курсу на стабільному рівні. Забезпечити збільшення пропозиції іноземної валюти на внутрішньому валютному ринку і скорочення попиту на неї.

Проте доки не буде вжито активних заходів щодо зниження рівня доларизації національного господарства, а динаміка інфляційних процесів не набуде важливішого значення, ніж валютний курс (як чинник довіри до національної грошової одиниці), доти потрібно і надалі всіма можливими засобами обмежувати рівень волатильності обмінного курсу гривні щодо долара США.

Потрібно наголосити, що саме інструменти грошово-кредитної політики як економічної, так і адміністративної дії мають забезпечувати найбільший вплив на ситуацію. Фінансовий сектор повинен розглядатися як єдиний об'єкт регулювання і він потребує тісної координації дій грошово-кредитної політики НБУ і фінансової політики країнами. Тільки у злагоджених відносинах можна швидко подолати негативні тенденції кризи.

Література

1. Міщенко В. Шляхи подолання фінансово-економічної кризи в Україні / В. Міщенко // Вісник НБУ. – 2009. – лютий. – С. 3-7.
2. Барановський О. Антикризисні заходи урядів і центральних банків зарубіжних країн / О. Барановський // Вісник НБУ. – 2009, квітень. – С. 8-19.
3. Кризові явища в промисловості України та пріоритетні заходи антикризової політики. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.niss.gov.ua/Monitor/July2009/05.htm> відділ економічної та соціальної стратегії (О. Молдован).
4. Меморандум про економічну і фінансову політику. – К. : Вид-во НБУ, 2008. – 236 с.

Стецко Л.И. Денежно-кредитная политика как средство преодоления финансово-экономического кризиса

Рассмотрены причины возникновения кризиса. Приведены способы преодоления кризиса и место денежно-кредитной политики.

Ключевые слова: финансово-экономический кризис, денежно-кредитная политика.

Stets'ko L.I. Monetary policy as mean of overcoming of financially-economic crisis

Reasons of origin of crisis are examined in the article. The methods of overcoming of crisis and place of monetary policy are examined.

Keywords: financially-economic crisis, monetary policy.

УДК 005.378

*Asnir. М.П. Тимошук – Одеський НПУ; доц. П.В. Тимошук,
д-р техн. наук – НУ "Львівська політехніка"*

**ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

Розглянуто структуру інноваційного процесу. Проаналізовано головні чинники успіху запровадження нововведень. Наведено рекомендації щодо здійснення аналізу інноваційної діяльності. Сформульовано актуальні завдання щодо запровадження якісного інформаційного забезпечення інноваційної діяльності та управління інноваційним розвитком.

Ключові слова: інформаційне забезпечення, інноваційна діяльність, модель поширення інновацій, система інформаційного забезпечення інновацій, управління розвитком інноваційного потенціалу.

Вступ. У сучасних умовах конкурентоспроможність промислових підприємств багато у чому визначається їх інноваційною активністю, що особливо важливо для науково-виробничих підприємств, зайнятих розробленням та впровадженням нових продуктів і технологій. Впровадження інновацій дає змогу оперативно реагувати на запити ринку і підтримувати цим самим рентабельність, фінансову стійкість і конкурентоспроможність. Інноваційна діяльність, як відомо, – це діяльність, пов'язана з трансформацією результатів наукових досліджень і розробок, інших науково-технологічних досягнень у новий або покращений продукт чи технологію, що виводяться на ринок, у новий або покращений технологічний процес, який використовується у практичній діяльності. Інноваційний процес можна розглядати з різних позицій: як паралельно-послідовне проведення науково-технологічної діяльності; як послідовні зміни фаз життєвого циклу продукту і як інвестиційний проект за стадіями фінансування досліджень та розробок, поширення інновацій і їх комерціалізації. В основі інноваційного процесу лежить створення, упровадження і поширення інновацій, необхідними властивостями яких є науково-технічна новизна, їх практичне застосування і комерційна реалізованість, з метою задоволення нових суспільних потреб. Спочатку визначають необхідність змін і мету, розробляють інновацію, освоюють, поширюють, використовують, а потім вона "відмирає". Інноваційний процес має чітку орієнтацію на остаточний результат прикладного характеру, який забезпечує певний технічний і соціально-економічний ефект [1, 6].

У дослідженні стисло описано структурні частини інноваційного процесу. Проаналізовано чинники успішного запровадження нововведень. Формулюються актуальні завдання зі запровадження інформаційного забезпечення інноваційної діяльності та управління інноваційною діяльністю.